

Kancelaria Radcy Prawnego
Beata Strzyżowska

WYROK USTALAJĄCY NIEWAŻNOŚĆ UMOWY „FRANKOWEJ” – I CO DALEJ?

Beata Strzyżowska radca prawny
Lipiec 2022 r.

Agenda szkolenia:

- I. Konstrukcja roszczeń kredytobiorców w tzw. sprawach frankowych
- II. Zarzuty podnoszone przez kredytodawców
- III. Wykonanie wyroku ustalającego nieważność umowy „frankowej”
- IV. Pozwy kredytodawców o zwrot kapitału i tzw. wynagrodzenie za korzystanie z kapitału
- V. Zawezwania do próby ugodowej kierowane przez banki

KONSTRUKCJA
ROSZCZEŃ KREDYTOBIORCÓW
W TZW. SPRAWACH FRANKOWYCH

Roszczenie o ustalenie „nieważności” umowy kredytu

- podstawowe roszczenie formułowane przez „Frankowiczów”
- konsekwencje tego rodzaju rozstrzygnięcia:
 - umowa traktowana jak gdyby nigdy nie została zawarta
 - konieczność zwrotu wzajemnych świadczeń przez strony
 - możliwość wystąpienia przez bank z własnymi roszczeniami

Roszczenie o ustalenie „nieważności” umowy kredytu

- sposób formułowania roszczenia – żądanie ustalenia nieważności umowy kredytu vs żądanie ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu

art. 189 KPC: *powód może żądać **ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego** lub prawa, gdy ma w tym interes prawny*

Roszczenie o ustalenie „nieważności” umowy kredytu

**Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2010 r.,
sygn. akt III CZP 57/10**

„(...) żądanie strony powodowej w istocie nie obejmuje, jak to sformułowano, „ustalenia nieważności umowy”, lecz - oparte na swoistym skrótce myślowym, często stosowanym w podobnych wypadkach - zmierza do ustalenia nieistnienia stosunków prawnych, mogących wynikać z zawartych przez strony umów opcji walutowych, następczo ocenionych przez stronę jako nieważne”

Analogicznie Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 listopada 2015 r., sygn. akt II CSK 56/15

Roszczenie o ustalenie „nieważności” umowy kredytu

- co oprócz żądania ustalenia – roszczenie o zapłatę i jego zakres

Uchwała Sądu Najwyższego w składzie 7 sędziów z dnia 7 maja 2021 r., sygn. akt III CZP 6/21

„Bieg terminu przedawnienia roszczeń restytucyjnych konsumenta nie może się rozpocząć zanim dowiedział się on lub, rozsądnie rzecz ujmując, powinien dowiedzieć się o niedozwolonym charakterze postanowienia. Należy bowiem uznać, że dopiero wówczas mógł wezwać przedsiębiorcę do zwrotu świadczenia (por. art. 455 KC), tj. podjąć czynność, o której mowa w art. 120 § 1 KC”.

Roszczenie o ustalenie „nieważności” umowy kredytu

**Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 r.,
sygn. akt III CZP 11/20**

„Stronie, która w wykonaniu umowy kredytu, dotkniętej nieważnością, spłacała kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot spłaconych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.) niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu”.

Roszczenie o ustalenie „nieważności” umowy kredytu

Negatywne określenie żądań – ustalenie nieistnienia stosunku zobowiązaniowego?

Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 1 października 2021 r., sygn. akt XXV C 1069/20

I. ustala, że umowa o (...) nr (...) zawarta 28 kwietnia 2006 r. pomiędzy T. M. a Bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W. jest nieważna;

II. ustala, że pomiędzy pozwanym Bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W. a powodem T. M. nie istnieje stosunek prawny na podstawie którego:

- 1) powód jest zobowiązany do świadczeń na rzecz pozwanego ponad zwrot świadczenia otrzymanego od pozwanego,**
- 2) pozwany jest uprawniony do wynagrodzenia za korzystanie przez powoda z środków pieniężnych udostępnionych przez pozwanego;**

(...)

Roszczenie o ustalenie „nieważności” umowy kredytu

**Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 1 października 2021 r.,
sygn. akt XXV C 1069/20 - uzasadnienie**

*„202. W ramach swojego żądania powód zmierzał w istocie do ustalenia treści stosunku zobowiązaniowego jaki łączy go z **pozwanym na skutek wykonania przez pozwanego nieważnej umowy kredytu, tj. określenia, że powód może być zobowiązany do zwrotu na rzecz pozwanego jedynie otrzymanego świadczenia odpowiadającego kwocie wykorzystanego kredytu i nie jest zobowiązany do świadczeń przewyższających tak określoną kwotę. Powód nadał przy tym swojemu żądaniu formę negatywną, zmierzając do ustalenia jaki stosunek prawny nie łączy go z pozwanym.***

(...)

*204. Powód ma interes prawny również w zgłoszeniu omawianego żądania. Aktualne pozostają wszystkie motywy wskazane wcześniej. Ponadto **oczywiste jest, że ochrona konsumenta obejmuje nie tylko ustalenie tego, czy jest związany z przedsiębiorcą umową, ale również tego jaki jest kształt praw i obowiązków stron w przypadku nieważności umowy**”*

Roszczenie o ustalenie „nieważności” umowy kredytu

Wyrok TSUE z dnia 31 marca 2022 r., C-472/20

*„(...) interesy konsumenta mogłyby być w ten sposób chronione w szczególności poprzez zwrot na jego rzecz kwot nienależnie uzyskanych przez kredytodawcę na podstawie warunku uznanego za nieuczciwy, przy czym taki zwrot następuje z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia.
(...)”*

Należy jednak przypomnieć, że uprawnienia sądu nie mogą wykraczać poza to, co jest ściśle konieczne w celu przywrócenia równowagi kontraktowej między jej stronami, a tym samym ochrony konsumenta przed szczególnie szkodliwymi konsekwencjami, jakie mogłoby spowodować unieważnienie danej umowy kredytu (wyrok z dnia 25 listopada 2020 r., Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, pkt 44)” (pkt 58 i 59)

Ustalenie, że roszczenie banku z tytułu nienależnego świadczenia wynikające z umowy kredytu nie może przewyższać kwoty wypłaconego kapitału

Roszczenie o „odfrankowanie”

- Kiedy i dla jakich kredytobiorców może być korzystne?
- Sposób konstrukcji roszczenia o „odfrankowanie”

Roszczenia dotyczące umowy zmienionej aneksem powiązaniem z walutą

- Rodzaje żądań w przypadku umów kredytu złotowego zmienionego aneksem powiązaniem z walutą obcą:
 - żądania oparte na abuzywności postanowień dotyczących indeksacji/denominacji wprowadzonych aneksem – „odfrankowanie” umowy,
 - ustalenie nieważności umowy kredytu w brzmieniu nadanym jej aneksem

Roszczenia dotyczące umowy zmienionej aneksem powiązanym z walutą

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2019 r., sygn. akt IV CSK 13/19

„Reasumując, w niniejszej sprawie zachodzą dwie możliwości. Po pierwsze, jeśli Sąd meriti uzna, że oba aneksy są ważne w pozostałej części (po wyeliminowaniu z nich tylko postanowień abuzywnych), to wówczas należałoby uznać, iż mamy do czynienia z kredytem złotowym z oprocentowaniem LIBOR. Po drugie, gdyby uznać aneksy w całości za nieważne, doszłoby do powrotu do stanu sprzed zawarcia tychże aneksów, czyli kredytów złotych z oprocentowaniem WIBOR”.

Wyroki, w których sądy opowiedziały się za konstrukcją PLN + LIBOR: prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 15 września 2021 r., sygn. akt I Aca 1082/20, prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 31 stycznia 2022 r., sygn. akt I ACa 917/20

Roszczenia dotyczące umowy zmienionej aneksem powiązanym z walutą

**Wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 19 października 2021
r., sygn. akt XVIII C 2014/19**

„(...) w sprawie były podstawy do stwierdzenia nieważności umowy w całości na podstawie art. 58 § 1 k.c. z uwagi na naruszenie art. 358¹ § 1 k.c. oraz na podstawie art. 58 § 2 k.c. z uwagi na naruszenie zasad współżycia społecznego tj. brak równowagi kontraktowej stron w zakresie rozkładu ryzyka walutowego, a także wykorzystanie przez przedsiębiorcę dominującej pozycji w relacji z konsumentem w zakresie braku rzetelnej informacji o ryzyku walutowym i kursowym. Bez tych klauzul określających główne świadczenia stron i konstruujących typ umowy, którą strony chciały się związać - umowy kredytu denominowanego – strony nie zawarłyby umowy kredytu przekształconej z kredytu złotowego w kredyt denominowany aneksem nr 1 – art. 58 § 3 k.c.”.

ZARZUTY PODNOSZONE PRZEZ KREDYTODAWCÓW

Zarzut przedawnienia

Koncepcje przedawnienia roszczeń kredytobiorców według banków:

- upływ terminu przedawnienia 10 lat od momentu zawarcia umowy kredytu
- spłata kredytu stanowi świadczenie okresowe – trzyletni termin przedawnienia roszczeń

WAŻNE: uchwała Sądu Najwyższego w składzie 7 sędziów z dnia 7 maja 2021 r., sygn. akt **III CZP 6/21**

Zarzut potrącenia

- Kwestie formalne – oświadczenie materialnoprawne oraz zakres umocowania pełnomocnika banku
- Możliwość podniesienia zarzutu procesowego:

Art. 203 (1) § 2 KPC: Pozwany może podnieść zarzut potrącenia nie później niż przy wdaniu się w spór co do istoty sprawy albo w terminie dwóch tygodni od dnia, gdy jego wierzytelność stała się wymagalna.

- Podnoszenie zarzutu w sposób ewentualny

Zarzut zatrzymania

- Brak wzajemności umowy kredytu
- Akcesoryjność zarzutu zatrzymania – co w przypadku braku wystąpienia przez bank z własnym roszczeniem restytucyjnym?
- Zarzut zatrzymania a przedawnienie roszczeń banku
- Zarzut zatrzymania złożony w postępowaniu apelacyjnym

Zarzut zatrzymania

**Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 13 stycznia 2020 r.,
sygn. akt I Aca 1205/18**

*„Pełnomocnik pozwanego zgłaszając zarzut zatrzymania uczynił to **warunkowo, a mianowicie zaznaczył, iż czyni to na wypadek uznania przedmiotowej umowy za nieważną**. Warunkowy charakter zarzutu zatrzymania wynikał z faktu, że pozwany konsekwentnie zarówno w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, jak i w postępowaniu apelacyjnym twierdził, że umowa zawarta z powodami była ważna”.*

Zarzut zatrzymania

**Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 października 2021 r.,
sygn. akt I Aca 155/21**

„Powołanie się na zatrzymanie nastąpiło bowiem po przedawnieniu się roszczenia strony pozwanej. Zobowiązanie przedawnione może być zaspokojone wyłącznie dobrowolnie przez dłużnika. Nie ma natomiast możliwości stosowania jakiegokolwiek przymusu sądowego, aby dłużnika zmusić do spełnienia lub zabezpieczenia takiego świadczenia. Pozwany nie może zatem przez zatrzymanie wymusić na konsumencie spełnienia świadczenia z przedawnionej wierzytelności banku”

*„Jak już powiedziano, Sąd Apelacyjny w obecnym składzie uznaje, że **umowa kredytu nie jest umową wzajemną**. To wyklucza zastosowanie do niej art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c. wprost. Rozważyć zatem trzeba możliwość sięgnięcia do tych przepisów w drodze analogii.*

(...) W ocenie Sądu Apelacyjnego w przypadku umowy kredytu nie zachodzą powyższe przesłanki warunkujące możliwość rozważenia zastosowania przepisów o zatrzymaniu per analogiam. Sytuacja prawna obu stron nieważnej umowy kredytu jest bowiem dostatecznie unormowana innymi przepisami, Sąd Apelacyjny nie dostrzega tu luki prawnej, która wymagałaby uzupełnienia w drodze analogii”.

A person is paragliding over a mountain range. The parachute is large and orange with white sections. The background shows a vast, hazy landscape of mountains and valleys. The text is centered in a dark blue, serif font.

**WYKONANIE WYROKU
USTALAJĄCEGO NIEWAŻNOŚĆ
UMOWY „FRANKOWEJ”**

„Kwit mazalny” a wniosek o wykreślenie hipoteki

- Co po prawomocnym wyroku ustalającym nieważność umowy kredytu czyli: wykreślenie hipoteki
- „Kwit mazalny” – co powinien zawierać i czy zawsze jest konieczny?

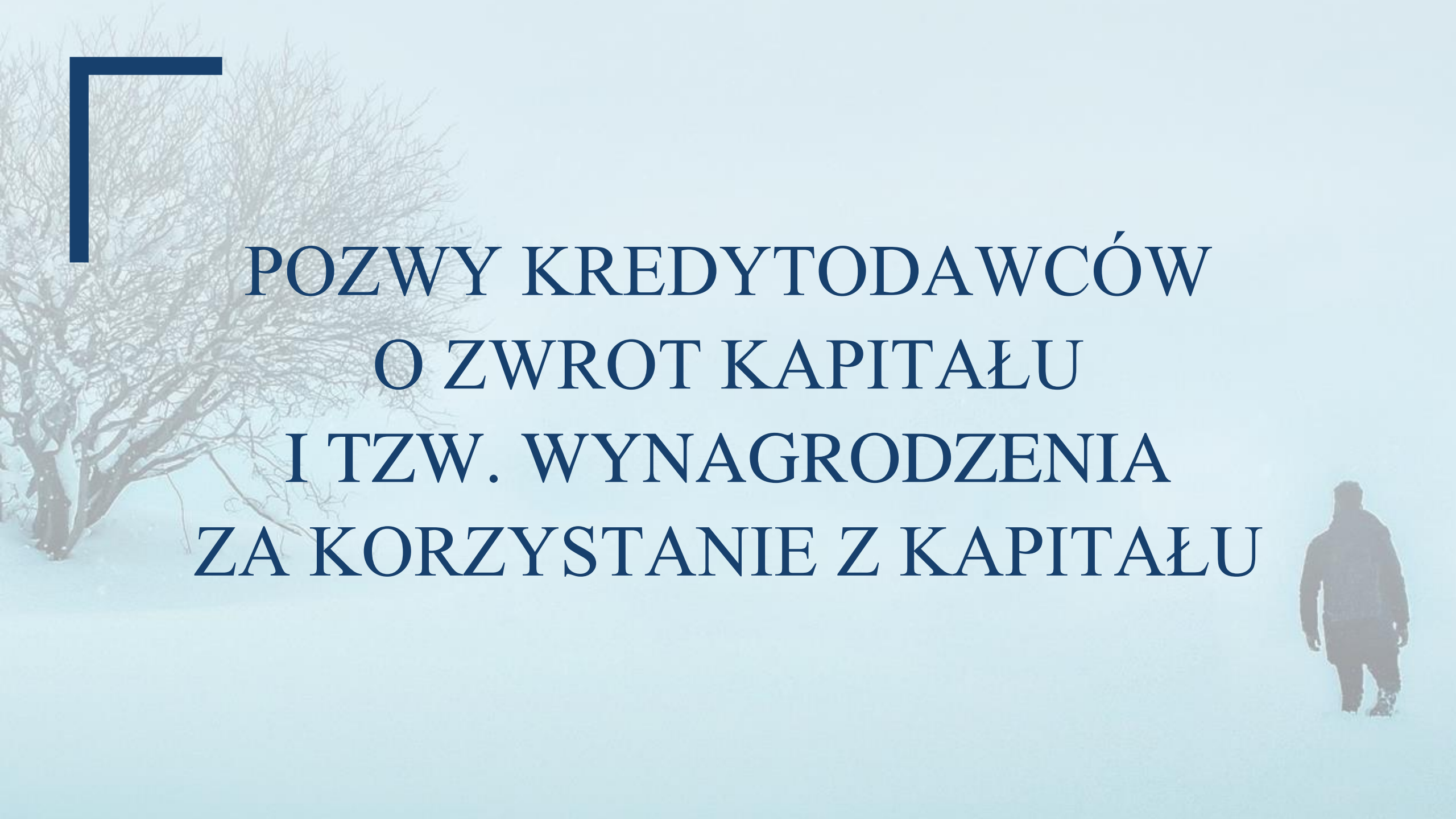

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2021 r., sygn. akt III CZP 28/21 – w przypadku wyroku, w którego sentencji znajduje się rozstrzygnięcie ustalające nieważność umowy kredytu, nie zachodzi konieczność uzyskiwania „kwitu mazalnego”.

Wykonanie wyroku z zarzutem zatrzymania

- Zarzut zatrzymania a możliwość egzekucji zasądzonego świadczenia
- Możliwość realizacji przez bank prawa zatrzymania w ramach innych postępowań sądowych – roszczenie odszkodowawcze

Wykreślenie z BIK i BIG

Prawomocne ustalenie nieważności umowy kredytu daje
możliwość złożenia wniosku o wykreślenie danych
kredytobiorcy z BIK i BIG

POZWY KREDYTODAWCÓW
O ZWROT KAPITAŁU
I TZW. WYNAGRODZENIA
ZA KORZYSTANIE Z KAPITAŁU

Zasadność roszczenia o tzw. wynagrodzenie za korzystanie z kapitału

- Brak podstaw prawnych dla żądania banku w polskim porządku prawnym
- Sprzeczność roszczenia banku z celem Dyrektywy 93/13 – brak efektu odstraszającego

Sprawa C-520/21, pytania prawne zadane przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie (sygn. akt I C 12971/21).

- Stanowiska krajowych organów ochrony konsumenta i obywatela

Zasadność roszczenia o tzw. wynagrodzenie za korzystanie z kapitału

Stanowisko Rzecznika Finansowego złożone do sprawy III CZP 11/21

*„Żądanie przez bank „wynagrodzenia za korzystanie z kapitału”, jak również odsetek za opóźnienie liczonych od dnia następnego po dniu przekazania kwoty kredytu lub nieruchomości na zasadzie surogacji, **jest nie tylko sprzeczne celami Dyrektywy 93/13 i udzielonej konsumentowi na jej podstawie ochronie, ale również nie znajduje oparcia w przepisach prawa krajowego w szczególności w art. 410 w zw. z art. 405 i 406 k.c.** Skutkiem ewentualnego uwzględnienia takiego żądania byłoby wytworzenie sytuacji prawnej i ekonomicznej, w której przedsiębiorca stosujący niedozwolone postanowienia umowne nie tylko nie odniósłby negatywnych skutków związanych z ich stosowaniem, ale uzyskałby nawet większą korzyść niż z wykonania umowy zawierającej postanowienia niedozwolone”*

Zasadność roszczenia o tzw. wynagrodzenie za korzystanie z kapitału

Stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich złożone do sprawy C-520/21

„(...) całość negatywnych skutków, związanych z unieważnieniem umowy jakie powstają dla konsumenta, realizuje się w postawieniu pozostałej do spłacenia kwoty. w stan natychmiastowej wymagalności. Przy okazji tego rozstrzygnięcia Trybunał nie podjął nawet kwestii dalszych potencjalnych roszczeń banków. Jest bowiem oczywiste, że dopuszczalność takich roszczeń stałaby w rażącej sprzeczności z celami dyrektywy 93/13, w szczególności w odniesieniu do osiągnięcia skutku prewencyjnego, czego wymaga art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13”

Zasadność roszczenia o tzw. wynagrodzenie za korzystanie z kapitału

**Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 20 lutego 2020 r.,
sygn. akt I ACa 635/19 (LEX nr 2817682)**

*„uwzględnienie stanowiska powoda doprowadziłoby w istocie do sui generis "reaktywacji" nieważnej umowy kredytowej stron w zakresie oprocentowania, co pozostawałoby w sprzeczności z koniecznością zaniechania stosowania nieuczciwego warunku, który skutkował taką sankcją oraz zapobieżenia uzyskania przez kredytodawcę z tego tytułu korzyści. Trafnie Sąd I instancji w tym zakresie nawiązał do wykładni art. 6 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U.U.E.L z 1993 roku Nr 95, str. 29 z późn. zm.) dokonaną przez Trybunał Sprawiedliwości UE z dnia 14 czerwca 2012 roku w sprawie (...) przeciwko J. C., sygn. C-618/10 oraz w wyroku z dnia 21 grudnia 2016 roku w sprawach połączonych, sygn. C-154/15, C-307/15 i C-308/15. **Wreszcie nie sposób w tym zakresie pominąć stanowiska, że brak jest podstaw do tego, by kredytobiorca w ramach rozliczenia nieważnej umowy na podstawie przepisów o nienależnym świadczeniu "płacił za korzystanie z pieniędzy".***

Zasadność roszczenia o tzw. wynagrodzenie za korzystanie z kapitału

Wyrok Sądu Okręgowego w Świdnicy z dnia 18 stycznia 2022 r.,
sygn. akt I C 1802/21 – zarzut przedwczesności powództwa
(LEX nr 3334542)

„W powyższej sprawie tak strona powodowa jak i pozwana uzależniała skuteczność dochodzenia roszczeń przez stronę powodową od stwierdzenia nieważności umowy kredytu w postępowaniu toczącym się przed Sądem Okręgowym w (...).

Zatem taka sytuacja powoduje, że roszczenie zgłoszone w powyższej sprawie nie jest jeszcze wymagalne i jako takie winno ulec oddaleniu”.

Konstrukcja roszczeń banku

- Żądanie zwrotu kwoty wypłaconego kapitału
- Żądanie zwrotu tzw. wynagrodzenia za korzystanie z kapitału
- Żądanie waloryzacji kwoty wypłaconego kapitału

Zarzuty kredytobiorcy

- Strategie obrony
 - uznanie, potrącenie a może powództwo wzajemne?
- Zarzut pozorności (oczywistej bezzasadności powództwa) – Art. 191¹ KPC
- Nieudowodnienie wysokości roszczenia przez kredytodawcę
- Przedawnienie roszczeń banku

WNIOSKI O ZAWEZWANIE
DO PRÓBY UGODOWEJ
KIEROWANE PRZEZ BANKI

- Czy warto odpowiadać na wniosek o zawezwanie do próby ugodowej złożony przez bank?
- Odrzucenie wniosku o zawezwanie do próby ugodowej
 - Niedopuszczalność wniosku - *art. 199 § 1 w zw. z w art. 13 § 2 KPC – vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 2018 r., sygn. akt V CSK 384/17;*
 - Oczywista pozorność – *art. 191¹ KPC*
- Orzeczenia odrzucające wnioski banków: Sąd Rejonowy w Starachowicach, sygn. akt I Co 15/22; Sąd Rejonowy w Piasecznie, sygn. akt I Co 132/22 oraz sygn. akt I Co 11/22.

A person in a dark winter jacket and hood stands on a snow-covered mountain ridge, looking out over a vast, misty mountain range. The scene is captured in a monochromatic blue and white color scheme. The text 'AKTUALNY STAN ORZECZNICTWA' is centered in a dark blue, serif font. Two dark blue L-shaped corner brackets are positioned in the top-left and bottom-right corners of the image.

AKTUALNY STAN ORZECZNICTWA

Z informacji udostępnianych przez Prezesa Sądu Okręgowego w Warszawie wynika, że od dnia utworzenia w sądzie tym XXVIII Wydziału „Frankowego” do dnia 19 kwietnia 2022 r. (okres ok. 12 miesięcy) **zapadło 1 135 wyroków, z czego 1 123 z nich uwzględniło powództwo kredytobiorcy w całości albo w części. Oznacza to, że kredytobiorcy wygrywają w 98,94% przypadków.**

ISTOTNE ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO:

Uchwała z dnia 16 lutego 2021 r., sygn. akt III CZP 11/20

„Stronie, która w wykonaniu umowy kredytu, dotkniętej nieważnością, spłacała kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot spłaconych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.) niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu”

ISTOTNE ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO:

Uchwała składu 7 sędziów (zasada prawna) z dnia 7 maja 2021 r., sygn. akt III CZP 6/21

„1. Niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następczo świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną.

2. Jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.). Kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna”.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2022 r., sygn. akt II CSKP 975/22 – oddalona skarga kasacyjna banku (SSN Małgorzata Manowska – przew., spraw., SSN Marcin Łochowski, SSN Tomasz Szanciło) (LEX nr 3303543)

„Nie przekonuje również stanowisko skarżącego o konieczności zastąpienia przez Sąd Apelacyjny postanowień niedozwolonymi innymi, które odwoływałyby się np. do kursu walut stosowanego przez Narodowy Bank Polski. Rozwiązanie takie stałoby w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13 w postaci zniechęcenia przedsiębiorców do wykorzystywania w zawieranych umowach nieuczciwych postanowień umownych”.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 grudnia 2021 r., sygn. akt IV CSK 291/21 – odmowa przyjęcia skargi kasacyjnej banku (SSN Tomasz Szanciło) (LEX nr 3303086)

„Wskazanie na niedozwolony charakter klauzuli umownej jest uprawnieniem konsumenta, w którego interesy zachowanie takiej klauzuli może godzić. Jednakże w określonych okolicznościach konsument – kredytobiorca może uznać, że jeżeli wyeliminowanie klauzuli niedozwolonej prowadziłoby do unieważnienia umowy, to woli on jej utrzymanie i jednocześnie utrzymanie w mocy całej umowy. Po ustaleniu okoliczności rozpoznawanej konkretnie sprawy konsument winien oświadczyć, które rozwiązanie wybiera jako dla niego korzystniejsze (zob. np. wyroki SN z dnia: 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020, nr 7-8, poz. 64; 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18)”

ORZECZENIA TSUE:

Wyrok z dnia 31 marca 2022 r., C-472/20

„1) Dyrektywę Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że skuteczność jej przepisów nie może zostać zapewniona – w braku przepisu prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym regulującego taką sytuację – wyłącznie w drodze **niewiążącej opinii wydanej przez sąd najwyższy danego państwa członkowskiego**, wskazującej sądom niższej instancji na konieczność zachowania równowagi kontraktowej w celu ustalenia ważności lub skuteczności umowy między stronami, jeżeli umowa ta nie może dalej obowiązywać ze względu na nieuczciwy charakter warunku umownego dotyczącego jej przedmiotu głównego.

2) Dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi ona na przeszkodzie temu, by właściwy sąd krajowy orzekł o **przywróceniu stron umowy kredytu do stanu, w jakim znajdowałyby się, gdyby umowa ta nie została zawarta** z tego względu, że warunek tej umowy dotyczący jej głównego przedmiotu powinien zostać uznany na podstawie tej dyrektywy za nieuczciwy, przy czym jeśli przywrócenie takie nie jest możliwe, **do tego sądu należy zapewnienie by konsument znalazł się ostatecznie w sytuacji, w jakiej znajdowałby się, gdyby warunek uznany za nieuczciwy nigdy nie istniał**”

ORZECZENIA TSUE:

Wyrok z dnia 29 kwietnia 2021 r., sygn. C-19/20, Bank BPH

■ Doktryna „*blue pencil test*”

„Tymczasem Trybunał orzekł, że przepisy dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie temu, żeby uznany za nieuczciwy warunek został częściowo utrzymany w mocy poprzez usunięcie elementów przesądzających o jego nieuczciwym charakterze, w przypadku gdyby to usunięcie sprowadzało się do mającej wpływ na istotę tych warunków zmiany ich treści (wyrok z dnia 26 marca 2019 r., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17 i C-179/17, EU:C:2019:250, pkt 64). Jedynie gdyby element klauzuli indeksacyjnej rozpatrywanego w postępowaniu głównym kredytu hipotecznego dotyczący marży Banku BPH stanowił zobowiązanie umowne odrębne od innych postanowień umownych, które mogłoby być przedmiotem zindywidualizowanego badania jego nieuczciwego charakteru, sąd krajowy mógłby go usunąć”

ORZECZENIA TSUE:

Postanowienie z dnia 10 czerwca 2021 r., C-198/20 – „nieczytający konsument”

„Ochrona przewidziana w dyrektywie Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich **przysługuje każdemu konsumentowi, a nie tylko temu, którego można uznać za „właściwie poinformowanego oraz dostatecznie uważnego i rozsądnego przeciętnego konsumenta”**.

ORZECZENIA TSUE:

Wyrok z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19 i in.

„(...) dla spełnienia wymogu przejrzystości informacje przekazane przez przedsiębiorcę powinny umożliwić przeciętnemu konsumentowi, właściwie poinformowanemu, dostatecznie uważnemu i racjonalnemu nie tylko zrozumienie, że w zależności od zmian kursu wymiany zmiana parytetu pomiędzy walutą rozliczeniową a walutą spłaty może pociągać za sobą niekorzystne konsekwencje dla jego zobowiązań finansowych, lecz również zrozumieć, w ramach zaciągnięcia kredytu denominowanego w walucie obcej, **rzeczywiste ryzyko**, na które narażony jest on w trakcie całego okresu obowiązywania umowy w razie znacznej deprecjacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie, względem waluty rozliczeniowej.

(...) Tak więc w ramach umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, narażającej konsumenta na ryzyko kursowe, **nie spełnia wymogu przejrzystości przekazywanie temu konsumentowi informacji, nawet licznych, jeżeli opierają się one na założeniu, że równość między walutą rozliczeniową a walutą spłaty pozostanie stabilna przez cały okres obowiązywania tej umowy.** Jest tak w szczególności wówczas, gdy konsument nie został powiadomiony przez przedsiębiorcę o kontekście gospodarczym mogącym wpłynąć na zmiany kursów wymiany walut, tak że konsument nie miał możliwości konkretnego zrozumienia potencjalnie poważnych konsekwencji dla jego sytuacji finansowej, które mogą wynikać z zaciągnięcia kredytu denominowanego w walucie obcej.”

ORZECZENIA TSUE:

Wyrok z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19 i in. – c.d.

*„tymczasem przeciwstawienie pięcioletnim terminem przedawnienia, takim jak rozpatrywany w postępowaniu głównym, roszczenia konsumenta o zwrot nienależnie wypłaconych kwot na podstawie nieuczciwych warunków umownych w rozumieniu dyrektywy 93/13, który rozpoczyna swój bieg od dnia przyjęcia oferty pożyczki, **nie ma charakteru pozwalającego zapewnić temu konsumentowi skuteczną ochronę w wypadku, gdy termin ten może upłynąć, zanim konsument poweźmie wiedzę o nieuczciwym charakterze warunku zawartego w przedmiotowej umowie. Termin taki czyni zatem nadmiernie utrudnionym wykonywanie praw przyznanych konsumentowi przez dyrektywę 93/13 (zob. analogicznie wyroki: z dnia 9 lipca 2020 r., Raiffeisen Bank i BRD Groupe Société Générale, C-698/18 i C-699/18, EU:C:2020:537, pkt 67, 75; a także z dnia 16 lipca 2020 r., Caixabank i Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 i C-259/19, EU:C:2020:578, pkt 91)”***

ORZECZENIA TSUE:

Postanowienie z dnia 6 grudnia 2021 r., C-670/20

*„Wykładni art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy dokonywać w ten sposób, że wymóg przejrzystości warunków umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, które narażają kredytobiorcę na ryzyko kursowe, jest spełniony wyłącznie w sytuacji, gdy przedsiębiorca dostarczył temu kredytobiorcy dokładne i wystarczające informacje odnośnie do ryzyka kursowego pozwalające właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i rozsądnemu przeciętnemu konsumentowi na dokonanie oceny ryzyka potencjalnie znaczących skutków gospodarczych takich warunków umownych dla jego zobowiązań finansowych w trakcie całego okresu obowiązywania tej umowy. W tym względzie **okoliczność, że konsument oświadcza, iż jest w pełni świadomy potencjalnych ryzyk wynikających z zawarcia wspomnianej umowy, nie ma sama w sobie znaczenia dla oceny, czy przedsiębiorca spełnił wspomniany wymóg przejrzystości**”.*

ORZECZENIA TSUE:

Wyrok z dnia 22 kwietnia 2021 r., C-485/19, Profi Credit Slovakia

*„Zasadę skuteczności należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie krajowemu uregulowaniu przewidującemu, że **wytoczone przez konsumenta powództwo o zwrot kwot nienależnie zapłaconych na podstawie nieuczciwych warunków umownych** w rozumieniu dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich lub warunków sprzecznych z wymogami dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG **podlega trzyletniemu terminowi przedawnienia rozpoczynającemu bieg w dniu, w którym nastąpiło bezpodstawne wzbogacenie się**”*

*„Jednakże, jeśli chodzi, po trzecie, o moment rozpoczęcia biegu badanego terminu przedawnienia, w okolicznościach takich jak okoliczności sprawy w postępowaniu głównym **zachodzi istotne niebezpieczeństwo, że zainteresowany konsument nie powoła się w wyznaczonym w tym celu terminie na uprawnienia, jakie przyznaje mu prawo Unii** (zob. podobnie wyrok z dnia 5 marca 2020 r., OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, pkt 22 i przytoczone tam orzecznictwo), co czyniłoby niemożliwym dochodzenie przez niego tych uprawnień” (pkt 60)*

*„W tym względzie należy mieć na uwadze okoliczność, że **konsumenci znajdują się w gorszym położeniu niż przedsiębiorca, zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania, oraz że możliwe jest, iż konsumenci nie mają świadomości zakresu przysługujących im praw wynikających z dyrektywy 93/13 lub z dyrektywy 2008/48 lub ich nie rozumieją** (zob. podobnie wyroki: z dnia 9 lipca 2020 r., Raiffeisen Bank i BRD Groupe Société Générale, C-698/18 i C-699/18, EU:C:2020:537, pkt 65–67; a także z dnia 16 lipca 2020 r., Caixabank i Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 i C-259/19, EU:C:2020:578, pkt 90 i przytoczone tam orzecznictwo)” (pkt 62)*

SPRAWY POLSKIE PRZED TSUE WARTO OBSERWOWANIA:

- **Sprawa C-28/22 – pytania prejudycjalne zadane przez Sąd Okręgowy w Warszawie, XXV Wydział Cywilny (sygn. akt XXV C 1797/17)** – pytania dotyczące biegu terminu przedawnienia banku, dopuszczalności stosowania prawa zatrzymania oraz odsetek należnych konsumentowi w przypadku skorzystania przez bank z prawa zatrzymania;
- **Sprawy C-80/21 (pytania prejudycjalne zadane przez Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia, sygn. akt I C 2666/18), C-81/21 (pytania prejudycjalne zadane przez Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia, sygn. akt I C 1382/20), C-82/21 (pytanie prejudycjalne zadane przez Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia, sygn. akt I C 2262/19)** – pytania dotyczą m.in. możliwości częściowego stwierdzenia nieuczciwości klauzuli umownej, możliwości uzupełniania umów kredytu krajowymi przepisami dyspozytywnymi oraz terminu przedawnienia roszczeń;
- **Sprawa C-520/21 (pytania prejudycjalne zadane przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia, sygn. akt I C 1297/21)** – pytania dotyczą możliwości żądania tzw. wynagrodzenia za korzystanie z kapitału przez którąkolwiek ze stron umowy oraz dopuszczalności waloryzacji kwoty kapitału.

ORZECZNICTWO SĄDU APELACYJNEGO W POZNANIU:

- **Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 15 grudnia 2021 r., sygn. akt I ACa 293/20** – umowa uznana za nieważną przy uwzględnieniu zarzutu zatrzymania podniesionego przez bank

„(...) na etapie postępowania apelacyjnego pozwany podniósł ewentualne zarzuty potrącenia i zatrzymania wzajemnego roszczenia przysługującego mu z tytułu zwrotu wypłaconej powodowi kwoty kredytu. W związku z tym w pierwszej kolejności należy stwierdzić, że dopuszczalne jest zgłoszenie przez pozwanego tego rodzaju zarzutów w formie ewentualnej, czyli na wypadek, gdyby sąd nie uwzględnił głównych zarzutów obronnych związanych z kwestionowaniem samej zasadności roszczeń powództwa”

„umowę o kredyt bankowy należy zaliczyć do umów wzajemnych w rozumieniu art. 487 § 2 kc (zob. bliżej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2017 r. w sprawie II CSK 281/16, LEX nr 2294390, a także: L. Węgrzynowski, „Teoria salda czy teoria dwóch kondycji? Zasady rozliczeń z nieważnej umowy kredytu frankowego”, Przegląd Prawa Handlowego, nr 5 z 2021 r., str. 33 – 41 oraz B. Bajor i in., „Prawo bankowe. Komentarz do przepisów cywilnoprawnych”, Wolters Kluwer, Warszawa 2020, str. 465 itp.)”

Zarzut zatrzymania podniesiony przez bank został także uwzględniony przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 18 lutego 2022 r., sygn. akt I ACa 277/21

ORZECZNICTWO SĄDU APELACYJNEGO W POZNANIU:

- **Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 16 marca 2022 r., sygn. akt I ACa 472/21** – prawomocna zmiana wyroku sądu I instancji poprzez użycie w sentencji sformułowania o „ustaleniu” nieważności umowy na jej „unieważnienie”, co doprowadziło sąd do uznania, że wyrok ma charakter konstytutywny i w konsekwencji oddalenia żądania odsetkowego;
- **Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 24 lutego 2022 r., sygn. akt I ACa 119/21** – w stanie faktycznym sprawy doszło do cesji roszczeń wywodzonych z umowy kredytu. Sąd odwoławczy uchylił wyrok sądu I instancji przekazując ją do ponownego rozpoznania uznając, że nie rozpoznano istoty sprawy – nie zbadano zarzutów dotyczących abuzywności postanowień umowy.
- **Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 29 stycznia 2020 r., sygn. akt I ACa 998/19** – wyrok prawomocnie oddalający apelację banku od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu pozbawiającego w całości wykonalności tytuł wykonawczy (BTE)

BREAKING NEWS

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2022 r., sygn. akt III CZP 40/22:

Sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej są postanowienia, w których kredytodawca jest upoważniony do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości rat kredytu, jeżeli z treści stosunku prawnego nie wynikają obiektywne i weryfikowalne kryteria oznaczenia tego kursu. Postanowienia takie, jeśli spełniają kryteria uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne, nie są nieważne, lecz nie wiążą konsumenta w rozumieniu art. 385¹ k.c.

Kancelaria Radcy Prawnego
Beata Strzyżowska

Pięknie dziękuję za uwagę i zapraszam do kontaktu

Beata Strzyżowska
radca prawny

tel. 61 679 11 11, e-mail: kancelaria@strzyzowska.com
Siedziba w Poznaniu: ul. Matejki 32/33 lok. 2, 60-768 Poznań
Oddział w Warszawie: ul. Poznańska 38/5, 00-689 Warszawa
Oddział w Trójmieście: ul. gen. Józefa Wybickiego 17/1a, 81-842 Sopot